

<https://doi.org/10.18485/analiff.2025.37.2.2>

811.521'367.32

811.163.41'367.32

811.521:811.163.41

Јапanska узрочна рећеница s везником *kara* u поређењу sa узрочном рећеницом u српском језику

Divna D. Glumac*

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, Katedra za orijentalistiku

 <https://orcid.org/0000-0003-0472-4527>

Кључне рећи:

јапanski језик,
српски језик,
узрочна рећеница,
везник *kara*,
семантика узрочности,
критеријум суда,
говорни чин,
контрастивна анализа,
синтакса

Апстракт

Каузалност се као основни когнитивни концепт може успоставити на нивоу садржаја, епистемолошком нивоу и на нивоу говорних чинова. Стога значење узрочних рећеница представља кључно питање у области семантике, прагматике и анализе дискурса. Међутим, јапanske узрочне рећенице добиле су ограничenu пажњу у поређењу с узрочним рећеницама у српском. Разумевање ових структура и њихове корелације са типовима узрочних значења у српском кључно је за прецизније описивање механизма кодиранија узрочности у два језика и за контрастивна лингвистичка истраживања. Циљ рада јесте да опише синтаксичко-семантичке особине јапansких зависносложених узрочних рећеница s везником *kara*. Посебно, рад испитује како се типови узрочних рећеница у јапansком језику повезују са одговарајућим типовима узрока у српском. Истраживање обухвата 212 примера из јапanske књижевности. Примери су анализирани на основу семантичких критеријума, са фокусом на типу предиката зависне и главне клаузе. Ексерцирани примери су квалитативно анализирани поређењем типова јапansких узрочних рећеница са узрочним значењима у српском према Ковачевићевој типологији. Анализом корпуса идентификоване су рећенице узрока догађаја, разлога догађаја, критеријума суда и разлога као аргумента говорног чина. Утврдили смо јасне obrasce у погледу предиката зависне и главне клаузе и њихових семантичких функција, а затим и корелације између јапansких и српских типова узрочних значења. Рећенице узрока догађаја корелирају пре свега са субполјем узрока разлога у српском, укључујући микрополја неактивног узрока свесних радњи, околносних услова, емоционалних стања и природних последица. Рећенице разлога догађаја одговарају субполју узрока мотива у српском, укључујући унутрашње психолошке и спољне стимулативне разлоге. Рећенице критеријума суда изражавају чињеницу која постаје основ говорникове процене, закључка или предвиђања, а у потпуности се поклапају са субполјем узрока критерија. Рећенице разлога као аргумента говорног чина у српском немају адекватан корелативни тип. Налази доприносе прецизнијем разумевању модела кодиранија каузалности и указују на структурне и семантичке специфичности јапanskog језика у односу на српски, што има важне импликације за контрастивна лингвистичка истраживања, превођење и учење језика. (примљено: 26. августа 2025; прихваћено: 20. новембра 2025)

<https://anali.fil.bg.ac.rs>

* Филолошки факултет
Катедра за оријенталистику
Студентски трг 3
11000 Београд, Србија
divna.glumac@fil.bg.ac.rs

1. Uvod

Kauzalnost se kao osnovni kognitivni koncept može uspostaviti na različitim nivoima – na nivou sadržaja, epistemološkom nivou i na nivou govornih činova. Stoga značenje uzročnih rečenica predstavlja ključno pitanje u oblasti semantike, pragmatike i analize diskursa. Međutim, japanske uzročne rečenice dobile su ograničenu pažnju u poređenju s uzročnim rečenicama u srpskom. Otuda se javlja i potreba za sistematskom kontrastivnom analizom. Ovaj rad se bavi japanskom zavisnosloženom uzročnom rečenicom koja u funkciji determinatora ima zavisnu klauzu, predstavljenu predikacijom i rečom *kara* u ulozi veznika. Veznik *kara* je najopštiji po značenju i odgovara značenju tzv. „opšteuzročnih” veznika *pošto* i *jer* u srpskom jeziku. Razumevanje semantičke strukture tipova uzročne rečenice s veznikom *kara* i njihove korelacije sa tipovima uzročnih značenja u srpskom ključno je za preciznije opisivanje mehanizama kodiranja uzročnosti u dva jezika.

Cilj rada jeste da opiše sintaksičko-semantičke osobine japanskih zavisnosloženih uzročnih rečenica s veznikom *kara*. Posebno, rad ispituje kako se tipovi japanskih uzročnih rečenica s veznikom *kara* povezuju sa odgovarajućim tipovima uzroka u srpskom.

Kauzalnost posmatramo u najširem smislu kao uzročno-posledični odnos među pojavama, gde jedan događaj izaziva, uzrokuje ili dovodi do drugog događaja. U radu pojam „događaj” koristimo u širem smislu te pod njim podrazumevamo radnju, stanje, proces ili promenu stanja, koji mogu biti izraženi ne samo glagolima već i pridevima (Maienborn, 2011: 803). U okviru kategorije kauzalnosti uspostavlja se distinkcija između uzroka i razloga, te se prototipično uzrok vezuje za svet opipljivih entiteta i prirodnih zakona, dok se razlozi tiču ljudskih radnji i namera, tj. motivacije ili opravdanja za neku radnju (Hasegawa, 2015: 212). Još je nemački filozof Kurzijus polovinom 18. veka razlikovao „razlog stvari” kao pravi izazivač i „razlog saznanja” kao izazivač zaključka (prema Ковачевић, 2012: 18). Njegov savremenik Hjum tvrdio je da kauzalnost nije stvarni odnos među događajima u spoljašnjem svetu, već je rezultat navike uma da povezuje događaje na osnovu njihove neprekidne (invarijantne) povezanosti u iskustvu, pri čemu su uzrok i posledica uvek u dodiru u prostoru i vremenu, uzrok uvek prethodi posledici, i isti uzrok uvek stvara istu posledicu i obrnuto (prema Hasegawa, 2015: 213; Ковачевић, 2012: 19).

Konačno, Svitser (Sweetser, 1990: 77–78, prema Hasegawa, 2015: 213–214) nudi analizu prema kojoj se uzročnost može uspostaviti na različitim nivoima: 1) na nivou sadržaja (tj. događaja, stvarnog, spoljašnjeg sveta), gde uzrok mora postojati pre posledice, 2) na epistemološkom nivou, gde je uzrok zapravo osnov govornikovog zaključivanja, i 3) na nivou govornih činova, gde je uzrok zapravo argument na osnovu kojeg govornik postavlja pitanje, nudi, predlaže, savetuje, obećava, naređuje, izvinjava se i dr. Zaključuje se da uzrok i razlog nisu isti po suštini. Dok uzrok hronološki neminovno prethodi posledici, kod razloga takav redosled nije obavezujući (Hasegawa, 2015: 213). To se naročito uočava kod rečenica koje izražavaju nameru ili motiv govornika u uzročnoj klauzi.

Ova značenja izražavaju se uzročnom rečenicom u japanskom jeziku koja se realizuje kao složena i u funkciji adverbijalne uzročne klauze ima sentencijalnu

formu predstavljenu predikacijom i odgovarajućim rečeničnim konstituentom u ulozi veznika. Kao najopštiji veznici sa značenjem *jer* izdvajaju se *kara* i *node*. Zbog određenih restrikcija koje se tiču veznika *node*, na primer one u pogledu njegove upotrebe uz različite izraze modalnosti, u fokusu naše pažnje biće uzročne rečenice s veznikom *kara*, koji ima širu upotrebu. *Kara* može da izrazi uzrok i razlog na svim nivoima – na nivou sadržaja, na epistemološkom i na nivou govornih činova. Za osnov analize rečenica uzimamo semantički kriterijum.

U opisu japanske uzročne rečenice oslonićemo se na istraživanja odabranih japanskih autora (庵, 2002; 2011; 森山, 2005; 仁田, 2012; 2017; Hasegawa, 2015), dok se izlaganje o semantici uzročne rečenice u srpskom zasniva prevashodno na naučnim dostignućima Miloša Kovačevića (Ковачевић, 2012).

Uzročne rečenice s veznikom *kara* delimo na rečenice uzroka događaja, rečenice razloga događaja, rečenice kriterijuma suda i rečenice razloga kao argumenta govornog čina. Utvrdićemo specifičnosti predikata zavisne i glavne rečenice i uočiti semantička obeležja ovih tipova, a zatim ćemo ih uporediti sa značenjima uzročnih rečenica u srpskom jeziku.

Građu čini 212 primera iz savremenog japanskog jezika, ekscerpiranih iz književnih tekstova dvojice klasičnih autora s početka 20. veka (Ryunosuke Akutagawa i Natsume Soseki) kao i jednog savremenog pisaca s kraja 20. i početka 21. veka (Keiichiro Hirano). U radu navodimo samo primere koji su reprezentativni za određena značenja ili pak pokazuju određene specifičnosti u odnosu na tipične primere. Prevodni ekvivalenti izabranih rečenica navedeni su u našem prevodu kako bismo pokazali eksplicitnu upotrebu uzročnih veznika kao i raznolikost u prevodu, budući da su u postojećim književnim prevodima s japanskog zabeležene varijante mahom s veznikom *jer*, ali i one s veznicima poput *i* ili *pa*, koji nemaju primarno uzročno značenje, te bi korišćenje samo postojećih književnih prevoda značajno uticalo na rezultat analize dajući nepotpunu sliku.

U radu je korišćena Hepburn transkripcija prilikom romanizacije japanskog teksta.

2. Sintaksičko-semantička struktura zavisnosložene uzročne rečenice

Japanska prosta rečenica ima strukturu subjekat–objekat–glagol (SOV), za koju je karakteristično grananje ulevo. Odnosi među rečeničnim argumentima određeni su postpozicijama. U ulozi postpozicija javljaju se pomoćne predložko-padežne rečice, koje stoje uz imenske reči da odrede njihov međusobni odnos i odnos sa glagolom, i vezničke rečice, koje stoje iza predikata i određuju odnos između klauza unutar složene rečenice. Složena rečenica obuhvata dve ili više predikacija, među kojima se uspostavljaju različiti nivoi zavisnosti odnosno nezavisnosti (森山, 2005: 155). Zavisne rečenice dele se u odnosu na ulogu koju imaju prema glavnoj na dopunske, odnosne, adverbijalne i naporedne, od kojih svaka ima svoje specifičnosti u pogledu vremena, aspekta, subjekta, topikalizacije i dr. (仁田, 2017: 5), a značenje odnosa između zavisne i glavne rečenice razlikuje se u zavisnosti od vezničkog oblika koji ih povezuje (益岡, 2013: 117). U sistemu zavisnih veznika savremenog

japanskog jezika pojavljuju se različite vrste reči i rečci, te njihovi spojevi, zbog čega pod pojmom veznika ovde podrazumevamo svaku formu kojom se zavisna klauza uvodi u strukturu rečenice, bez obzira na njeno poreklo ili strukturnu složenost.¹ Zavisna klauza, bez obzira na vrstu, uvek zauzima prepozitivni položaj, a kako i sama ima strukturu SOV, veznik se nalazi na kraju, u postpoziciji, iza glagola. Adverbijalna, uzročna zavisna rečenica gradi složenu rečenicu strukture „Snt.compl = {Cl{Vsub+Conj}, V}”:

1 *Ane ga shinpai shite iru kara*, narubekuhayaku henji o moraitai. (Sōseki)
(sestra, S) (brinuti, Vsub ImPerf) (jer, Conj) (što pre, Adv) (odgovor, O) (dobiti, Des)²
Pošto moja sestra brine, želim da dobijem odgovor što pre.
Ane ga shinpai shi-te i-ru kara
sestra NOM briga činiti-ger biti-nonpast jer Conj
narubekuhayaku henji o morai-tai
što pre odgovor ACC dobiti-Des

Kako ističe Nita (仁田, 2017: 7), japanske zavisne rečenice (klauze) su identične sa prostom rečenicom po tome što poseduju jedan predikat (Vsub), ali postoje i određene specifičnosti koje ih razlikuju od proste rečenice. One se ispoljavaju u pogledu iskazivanja subjekta nezavisne rečenice, odnosno posedovanja nezavisnog subjekta zavisne u odnosu na predikaciju glavne rečenice, zatim u pogledu iskazivanja vremena, modusa, potvrdnog ili odričnog oblika predikata zavisne rečenice i dr. Kao kriterijum određivanja stepena zavisnosti Morijama (森山, 2005: 156–160) postavlja identičnost subjekta glavne i zavisne rečenice,³ mogućnost topicalizacije subjekta zavisne rečenice, kao i mogućnost upotrebe modalnih oblika koji iskazuju govornikov stav prema radnji ili sud, te ističe da uzročna rečenica s veznikom *kara*, iako zavisna, poseduje visok stepen nezavisnosti u pogledu svih navedenih elemenata.

Kao tipični i najopštiji uzročni veznici u japanskom jeziku izdvajaju se *kara* i *node*. Dva su osnovna značenja koja iskazuju rečenice sa ovim veznicima: 1) uzrok ili razlog događaja i 2) osnov za govornikov sud, procenu ili zahtev (庵, 2011: 211–212). Kako ističe Masuoka (益岡, 2013: 124), *kara* i *node* koegzistiraju kao sinonimni oblici u istom semantičkom polju i međusobno su konkurentni, ali su ipak podelili funkcije i razvili određene obrasce specijalizacije, te ovaj autor zaključuje da *node* izražava blagu povezanost između samih situacija, dok *kara* izražava jaču „logičku” povezanost, i da je prikladniji za zaključivanje i iskazivanje kriterijuma suda. Ova razlika se oslanja na zapažanje Nagana (長野, 1952), koji je prvi put ukazao na to da je veznik *kara* „subjektivan”, a *node* „objektivan”, što je poslužilo kao osnov za

1 Detaljnije o tome u Glumac, 2024: 199–200.

2 Skraćenice: S – subjekat, O – objekat, V – glagol, non-past – ne-prošli oblik, Snt – rečenica, Snt.compl – složena rečenica, Cl – klauza, zavisna rečenica, Vsub – glagol zavisne rečenice, Perf – perfektivna predikacija, ImPerf – imperfektivna predikacija, Conj – veznik, N – imenica, Adv – prilog, Des – deziderativ, NOM – nominativ, ger – gerund, ACC – akuzativ.

3 U zavisnosti od vrste složene rečenice, u japanskom postoje ograničenja u pogledu identičnosti agensa glavne i zavisne rečenice ili u pogledu izboru lica u ulozi agensa.

kasnija istraživanja.⁴ Nagano (長野, 1979: 481, prema Miyagawa/Nakamura, 1991: 436) primećuje da *kara* uključuje govornikovu subjektivnu procenu, dok *node* opisuje očiglednu činjenicu ili lako uočljivu uzročno-posledičnu vezu, te da je u rečenici sa *kara* govornik taj koji uspostavlja uzročnu vezu između dva događaja koji po prirodi nisu povezani. Slično, i Morita (森田, 1989: 349) ističe da veznik *kara* „povezuje dva događaja ili pojave koje su u osnovi odvojene, ali ih govornik prepoznaje kao povezane u vremenu, subjektivno ih povezujući u odnos uzrok–posledica, kroz formu ‘A *kara* B’”. U vezi s tim ističu se još i direktnost i neformalnost izraza s veznikom *kara* nasuprot indirektnosti i formalnosti izraza s veznikom *node* (庵, 2011).

Budući da u okviru gorenavedenih uzročnih značenja veznik *node* ima određena ograničenja, kao na primer u pogledu iskazivanja voluntativne modalnosti⁵ u izrazima lične namere, volje govornika i poziva na zajedničku radnju (萩原, 2010: 137), ili epistemičke modalnosti u izrazima lične procene, verovatnoće i pretpostavke (森山, 2005: 180; 庵, 2011: 213), te u izrazima sa izričitim imperativom u neučtivom, neformalnom stilu (仁田, 2017: 123), u fokusu naše pažnje biće veznik *kara*, koji ne podleže ovim restrikcijama i ima širi dijapazon značenja, zbog čega ga smatramo opštijim.

3. Uzročna rečenica s veznikom *kara*

Uzročna rečenica s veznikom *kara* iskazuje dva osnovna značenja: 1) uzrok, povod ili razlog događaja, i 2) kriterijum suda (仁田, 2017: 121; 庵, 2002: 413). Razlika između njih se može utvrditi pitanjima „zašto se to dogodilo?” i „zašto tako mislite?” (庵, 2002: 413). Ovoj podeli Nita (仁田, 2017: 121) dodaje i treći tip rečenice, kod koje zavisna klauza iskazuje situaciju koja daje podršku ili pomaže izvršenje radnje glavne rečenice, i premda ne izražava logički razlog, takođe se smatra rečenicom uzroka ili razloga. Na primer:

1. *Denwa bangō-o iu kara, dokoka-ni kaite oite kudasai.* (仁田, 2017: 121)

Evo, reći ću vam broj telefona, pa ga zapišite negde.

U glavnoj rečenici zastupljeni su izrazi volje ili snažne želje govornika da se ostvari radnja, kao što su naredba, zabrana, učtiva molba ili poziv na radnju, te ćemo ovaj tip nazvati rečenicama razloga argumenta govornih činova.

Na osnovu iznetog, uzročne rečenice s veznikom *kara* mogu se podeliti na: 1) rečenice uzroka događaja i razloga događaja, u okviru kojih razlikujemo uzrok od razloga, 2) rečenice kriterijuma suda i 3) rečenice razloga kao argumenta govornog čina. Ovakva tripartitna podela odgovara trima nivoima na kojima se ispoljava značenje kauzalnosti – nivou sadržaja, epistemološkom nivou i nivou govornog čina.

4 Veliki broj istraživača, među njima i Morita (森田, 1989), saglasan je sa ovom tvrdnjom (prema 庵, 2011: 219). S druge strane, postoje i suprotna tumačenja, prema kojima se subjektivnost pripisuje vezniku *node*. Takvi su radovi Yamashita (1986), Makino (1996; 2007) – prema 萩原, 2010: 135.

5 O kategoriji modalnosti u japanskom jeziku, sažet prikaz izraza pojedinačnih vrsta modalnosti, kao i spisak relevantne literature v. Srdanović/Špica, 2022: 67–78.

Hasegava (Hasegawa, 2015: 220) ističe da su uzročni odnosi na nivou sadržaja najobjektivniji, jer se tiču stvarnog odnosa između situacija iskazanim dvema predikacijama, dok su najsubjektivniji oni na nivou govornih činova, budući da uzročni odnos između dve situacije ne postoji u stvarnosti već ih govornik sam tako tumači ili dovodi u vezu radi ostvarenja neke svoje namere, plana, volje i sl. Na epistemološkom nivou, uzročna veza je negde na sredini jer govornik donosi lični zaključak ili procenu na osnovu prethodnih iskustava i dovođenjem u vezu po sličnosti.

3.1. Rečenice uzroka događaja i razloga događaja

Kod rečenica uzroka predikat glavne rečenice najčešće iskazuje nevoljnu radnju (*sabiru* – zardati) ili stanje (*itai* – bolan, *atama ga itai* – boli glava), bez obzira da li se radi o živom ili neživom subjektu, dok je u rečenicama razloga na mestu predikata glavne rečenice uvek voljni glagol (*chūshi suru* – otkazati; *shigoto o yasumu* – uzeti slobodan dan), koji predstavlja radnju svesnog, voljnog bića – čoveka (Hasegawa, 2015: 214–215). Kod rečenice uzroka, zavisna klauza izražava uzrok, a glavna prirodnu posledicu, dok kod rečenice razloga radnja ili situacija zavisne klauze predstavlja razlog ili povod zbog kojeg agens svesno i voljno vrši radnju glavne rečenice.

Uzrok događaja:

2. *Koko wa umi ni chikai kara, kuruma ga sugu ni sabiru.* (Hasegawa, 2015: 214)
Automobili ovde brzo rđaju pošto smo blizu mora.
3. *Kinō nomi-sugita kara, atama ga itai.* (Hasegawa, 2015: 214)
Boli me glava jer sam juče previše popio.

Razlog događaja:

4. *Ame ga futta kara, pikunikku wa chūshi shita.* (Hasegawa, 2015: 215)
Pošto je pala kiša, piknik smo otkazali.
5. *Tsukareta kara, ashita wa shigoto o yasumu.* (Hasegawa, 2015: 215)
Pošto sam umoran, sutra ću uzeti slobodan dan.

3.2. Rečenice kriterijuma suda

U rečenici kriterijuma suda zavisna klauza iskazuje činjenicu na osnovu koje se donosi neki sud ili zaključak. Karakterističan je oblik za verovatnoću ili pretpostavku predikata glavne rečenice (*darou/deshou*) ili predlozi sa tim značenjem (poput *kitto*, „sigurno”), kao i drugi elementi modalnosti, poput eksplikativno-interpretativnog značenja oblika *no da*. Vreme glavne rečenice nije propisano, te situacija o kojoj se izriče sud može biti prošla ili se rečenicom može iskazati predviđanje buduće radnje, ishoda i sl. Primeri:

6. *Kuruma ga tomatte iru kara, kare wa kaette iru darō.* (Hasegawa, 2015: 215)
Pošto je auto parkiran, verovatno je došao kući.

7. *Kanojo wa waratte iru kara, kitto gōkaku shita no da.* (Hasegawa, 2015: 215)
Pošto se smeje, sigurno je položila ispit.

3.3. Rečenice razloga kao argumenta govornog čina

Zavisna rečenica s veznikom *kara* ovde ne kazuje pravi uzrok već predstavlja osnov ili opravdanje za uvođenje ili najavu zahteva, poziva ili ponude u glavnoj rečenici (庵, 2011: 211). Ona omogućava ili podstiče da se radnja glavne rečenice ostvari. Drugim rečima, realizacija glavne rečenice postaje moguća jer se situacija iz zavisne klauze smatra ostvarenom ili se već ostvarila (仁田, 2017: 125). Namera govornika (ilokutivna komponenta govornog čina)⁶ ostvaruje se najčešće kao podsticaj drugome da izvrši radnju, ili kao podsticaj sebi, odgovarajućim oblicima predikata.

Oblici glagola predikata zavisne rečenice su: futur, i to modalni futur – kao obećanje, izraz volje, odluke ili lične obaveze govornika da se izvrši radnja, zatim *te morau* – izraz zahteva za uslugu, zatim *-te iru/-te aru* – izraz nastalog stanja kao posledica izvršene radnje⁷ (庵, 2011: 211):

8. *Kanarazu ashita kaesu kara, ichiman-en kashite kure.* (庵, 2011: 211) (futur)
Evo, sigurno ću ti vratiti sutra – daj, pozajmi mi 10.000 jena.

Voljni izrazi su odlika predikata glavne rečenice. Podsticaj da drugi izvrši radnju iskazuje se oblicima imperativa, molbe, izrazima lične volje kao što je poziv na radnju (npr. – *masenka*), kao i deziderativa (*-tai*) ili voluntativa (*-o/u*) ukoliko je želja usmerena prema sebi. Specifična je upotreba oblika sa značenjem dopuštenja (*de/demo ii* – makar da, samo da) u zavisnoj rečenici uz veznik *kara*, kao i izraza snažne molbe, poput *onegai desu kara* (kad vas molim), (庵, 2011: 211; 仁田, 2017: 125), kao u primeru:

9. *Onegai desu kara, okane o kashite kudasai.* (仁田, 2017: 126)
Kad vas molim, pozajmite mi novac!

Za potrebe analize uzročnosti u japanskom i srpskom jeziku, japanske uzročne rečenice sa veznikom *kara* u ovom radu klasifikujemo u četiri funkcionalna tipa: rečenice uzroka događaja, rečenice razloga događaja, rečenice kriterijuma suda i rečenice razloga kao argumenta govornog čina.

4. Značenja uzročne rečenice u srpskom jeziku i njihova korelacija s japanskim uzročnim rečenicama

Zavisnosložena rečenica sa uzročnom klauzom ima u svom sastavu klauzu sa značenjem uzroka onoga što se kazuje predikatom glavne rečenice i prema glavnom

6 Funkcija ilokutivne komponente govornog čina je da se sagovornik ili ređe sam govornik animira na neku akciju, te se prema tome mogu klasifikovati na govorne činove upućene sagovorniku i na govorne činove upućene govorniku (te samim tim i zahtevaju akciju sagovornika ili govornika). U srpskom se može izraziti performativnim glagolima u prvom licu jednine (npr. *naređujem ti*) ili, mnogo češće, oblicima kao što su imperativ, izrazi s modalnim glagolima i sl. (Mrazović, 2009: 674–677).

7 Definicija prema: Jamasaki, 2014: 273.

delu odnosi se kao priloška odredba za uzrok (Стевановић, 1974: 890; Пипер/Клајн, 2017: 513).

Klauze ovih rečenica najčešće se uvode veznicima i vezničkim skupovima, pre svega uzročnog značenja, i to: *jer, što, pošto, kako, zato što, zbog toga što, stoga što, usled toga što, kao rezultat toga što, iz razloga što, tim više što, zahvaljujući tome što, budući da, s obzirom na to*; zatim veznicima neuzročnog karaktera, i to izrazito vremenskim veznikom *kad*, zatim *pošto, čim, dok* (Стевановић, 1974: 890–892; Mrazović, 2009: 598–600; Пипер/Клајн, 2017: 513; Пипер и др., 2018: 441). Milošević (1986: 294–295) daje popis 22 veznička sredstva, klasifikujući ih u grupe: 1. polifunkcionalna, od kojih većina ima i druga, primarna značenja – *da; gde* (primarno lokalno); *kad, čim i dok* (primarno temporalno); *kako* (primarno modalno); *pošto* (temporalno-kauzalno značenje); *što* (pronominalni polifunkcionalni relativ); *jer* (pronominalni monofunkcionalni relativ); 2. dvočlani veznici – *budući da; zato što* i njegovi dvočlani i tročlani sinonimi *stoga što, otuda što, usled toga što i zbog toga što*; 3. složeniji (opisni) veznički kompleksi – *s obzirom na to da; na osnovu toga što; imajući u vidu da; zahvaljujući tome što; blagodareći tome što; u ime toga što; tim pre što*. Od svih njih samo veznici *jer, budući da i zato što* (i njihovi sinonimi) javljaju se isključivo u uzročnoj funkciji. Milošević (1986: 282, 284–285) navodi i druga sredstva, poput parataksičkih veznika *i, pa i te*, kao i jukstapoziciju ili asindentsku rečenicu⁸. U ulozi veznika javljaju se i participske grupe reči, i to: adverbijalni particip prezenta (glagolski prilog sadašnji) imperfektivnih glagola, adverbijalni particip (glagolski prilog prošli) perfekta perfektivnih glagola i particip pasiva (Mrazović, 2009: 600). Klauza s veznikom *kako* uvek je u prepoziciji, klauze s veznicima *jer i što* (i izvedenim *zato što, zbog toga što, stoga što, usled toga što*) zauzimaju gotovo isključivo postpozitivni položaj, dok su ostale uzročne klauze, po pravilu, prepozitivne (Пипер/Клајн, 2017: 514; Пипер и др., 2018: 441).

Kategorija uzroka ima više semantičkih podtipova, kao što su efektor, motiv ili stimulator, povod, razlog, kriterijum i/ili logička zasnovanost i sl. (Пипер и др., 2018: 444).

U ovom radu koristimo sistematizovanu podelu tipova uzroka u srpskom jeziku zasnovanu na modelu uzročnog semantičkog polja, koju je formulisao Kovačević 1988. godine u knjizi *Uzročno semantičko poje*.⁹ Prema ovoj podeli, uzroci se raspoređuju u pet tipskih subpolja, i to: efektor, motiva, kriterija, razloga i povoda – u okviru kojih se diferenciraju različita mikropolja. Budući da se uzrok povoda u srpskom jeziku ne realizuje zavisnosloženim uzročnim rečenicama, ovo subpolje se u analizi ne uzima u obzir.

4.1. Subpolje uzroka efektora

Uzrok *efektor* kao odraz najelementarnije uzročne veze, smatra se opštom odlikom svih jezika. To je nesvesni izazivač ili efektor voljno nekontrolisane radnje.

⁸ Složene rečenice čije se predikacijske jedinice ne povezuju veznicima, kao sredstvom rezervisanim za tu funkciju. (Пипер и др., 2018: 597)

⁹ Ovde koristimo drugo dopunjeno izdanje iz 2012.

Razlikuju se mikropolje uzroka vanjskog, unutrašnjeg efektora i latentnih misli kao efektora. Njegove osnovne odlike su: vremenski i prostorni dodir uzroka i posledice; neposredno „automatsko” delovanje uzroka; spontani, nesvesni, reakcijski tip posledice; uzrok je ne-lice (po pravilu i ne-biće), dakle predmet ili pojava koja svojim spontanom delovanjem, sama po sebi, izaziva posledicu (*umrla je od žalosti*) (Ковачевић, 2012: 49–50).

4.2. Subpolje uzroka motiva

Uzrok *motiv* javlja se kao pokretač volje, tzv. efektor svesne odluke ili akcije kao posledice. Može biti unutrašnji i spoljašnji (vanjski). Razlikuju se mikropolje motiva stimulatora i kompenzacionog motiva. Subjekat je uvek lice. Unutrašnji, spontani motiv ili stimulator vezuje se za psihološka stanja čoveka (strah, nada, želja i sl.) i kao neposredni izazivač za posledicu ima, iako voljnu i svesnu, radnju gotovo reakcijskog tipa. Ovde su motiv i posledica u sferi istog lica (pr. *Tajio je iz stida* [jer se stideo]). Spoljašnji, spoznajni stimulator, tzv. „etički” motiv „kompenzacionog”, uzvratnog tipa predstavlja svesnu namernu radnju kao odgovor subjekta na neku situaciju, u jeziku predstavljen kao kompenzacija verbalnog, pravnog ili običajnog tipa, poput motiva zahvalnosti, zavisti, osvete, nagrade, kazne i sl. (pr. *da joj zahvali za sve što je za nj učinila*). Ovde uzrok i posledica nisu u sferi istog lica (Ковачевић, 2012: 51–52, 105).

4.3. Subpolje uzroka kriterija

Uzrok *kriterij* predstavlja polazište, racionalni osnov kognitivne akcije kao posledice ili osnov vršenja neke radnje. Karakteristično je mikropolje kognitivne percepcije, a tu su i druga poput mikropolja krivice ili načina. Posledica je najčešće iskazana tzv. glagolima „zaključivanja” (zaključiti, suditi, misliti, znati i dr.) (Ковачевић, 2012: 52, 113). Osim predložko-padeškim sintagmama, od kojih najčešće genitivnom sintagmom s predložkim izrazom *na osnovu*, značenje kriterijuma može se izraziti i zavisnosloženim rečenicama s gotovo svim uzročnim veznicima: *na osnovu toga što, po tome što* (koji se navode kao osnovni veznici kriterijuma), *jer, kako, pošto, budući da, zato što, usled toga što, zbog toga što, s obzirom da* (Ковачевић, 2012: 113–114). Kao izraz kriterijuma kognitivne percepcije, ovaj tip rečenica je karakterističan za naučni stil, ali služi i kao sredstvo izraza tzv. „verovatnog kriterija” ili „kriterija-argumenta subjektivne (pr)ocene”, koji se po pravilu izražava uzročnim klauzama uvedenim opšteuzročnim i uopšte prostim uzročnim veznicima, a ponekad i glagolskim prilogom sadašnjim; često se u osnovnoj klauzi javlja neka od leksema subjektivne (pr)ocene uz modalne priloge, poput *svakako, možda, sigurno, dosta*, „kojima se iznosi stav govornika o njenoj utemeljenosti na osnovu datog kriterija” (Ковачевић, 2012: 116).

Ковачевић (Ковачевић, 2012: 120) ukazuje i na rečenice sa značenjem tzv. „subjektivnog kriterija asocijativno-frekvencijskog tipa” s tipično vremenskim veznicima *čim, dok i kad* (pr. *Čim bagrem ovako miriše, biće kiše*), svojstvene isključivo razgovornom i beletrističkom stilu. Ovde kriterijum počiva na induktivnom

zaključivanju, gde nekoliko puta i slučajno udruženi elementi asocijativno dobijaju karakter kauzalne veze. Veznici čim i *dok* u uzročnoj upotrebi iskazuju samo značenje kriterijuma, dok veznik *kad* u uzročnoj upotrebi ima širu upotrebu (Ковачевић, 2012: 121). Tip rečenica s veznikom *kad*,¹⁰ Kovačević (Ковачевић, 2012: 134) posebno izdvaja kao strukturno, semantički i stilistički specifičan. Strukturno se odlikuje upitnom formom glavne klauze kojom se ne izražava upitni nego odrični sadržaj (pr. *Otkud si mu mogao ulaziti u radnju kad nisi ni bio ovde*). Semantička odlika ovog modela je da se glavnom klauzom ne pita, nego se tvrdi – izražava se govornikov subjektivan, odričan stav prema mogućnosti realizacije onoga o čemu se pita, a razlog odricanja je iznesen zavisnom klauzom s veznikom *kad*. Stilska odlika je ekspresivnost. Ovaj tip uzročne rečenice semantički je blizak tipu uzroka kriterija, ali i tipu tzv. „razloga argumenta” (Ковачевић, 2012: 135).

4.4. Subpolje uzroka razloga

Uzrok *razlog*, kao uzrok tzv. „interpretativnog tipa” je najčešći i obimom najširi tip uzroka u jeziku, budući da označava povoljne ili nepovoljne okolnosti, stanja, situacije koje, kao realizovani uslovi, potpomažu javljanje uzroka efektoru ili uzroka motiva, te posredno uslovljavaju tip svesnog „ponašanja” (Ковачевић, 2012: 53, 127). U okviru njega razlikuju se mikropolja: razloga kao neaktivnog (pasivnog) uzroka svesnih akcija kao posledica; razloga kao okolnosnog ili nedostatnog uslova; razloga argumenta (subjektivnog ili naučnog); razloga za emocionalna stanja kao posledice. Obeležava se najčešće opšteuzročnim veznicima *jer*, *zato što*, *zbog toga što*, *budući da*, *kako*, *pošto*.

Kovačević (Ковачевић, 2012: 130) izdvaja dve semantičke varijacije: (A) „okolnost X isključuje ostvarljivost Y-a”, i (B) „odsustvo X-a uslovljava ili (a) nerealizaciju Y-a ili (b) specifičan tip realizacije Y-a”. Karakteristika varijacije (A) je uvek odrična forma predikata glavne rečenice, bez obzira na formu predikata klauze (pr. U ekipi Sarajeva *neće se pojaviti* Ferhatović, *budući da je dobio crveni karton protiv Slobode*) (Ковачевић, 2012: 132). Kod varijacije (B) uzročna klauza uvek izriče nedostatak čega, pri čemu je glavna u (Ba) u odričnoj formi (pr. Vojne vlasti *nisu mogle preduzimati* preventivne mjere *zbog toga što nije bilo dovoljno ljudstva u garnizonima*), a u (Bb) u potvrdnoj (pr. *Kako im je nedostajalo konopaca*, *đake jednostavno povezaše* običnim pojačanim kanapom). Značenje *nedostatka* i *odsustva* (ređe i *nemogućnosti*) može se iskazati u rečenici i konstrukcijom s glagolskim prilogom sadašnjim ili prošlim, *nemajući* odnosno *ne mogavši* (Ковачевић, 2012: 131–133).

Razlog argumenta se po pravilu izražava zavisnosloženom rečenicom s uzročnom zavisnom klauzom, i to gotovo svim njenim modelima, a argumentativno značenje ostvaruje u nekoliko podvrsta. Najfrekventniji je tip razloga argumenta za subjektivnu ocenu, izraženu nekom od leksema „vrednovanja” u glavnoj rečenici, npr. priložima i pridevima „ocene” (pr. *Mužu je najlakše, jer ništa ne zna*) dok se zavisnom klauzom argumentuje data ocena (Ковачевић, 2012: 135–136). Kovačević

10 O ovom tipu više u: Милошевић (1984–1985).

(Ковачевић, 2012: 137) ovde izdvaja rečenice s veznicima iz *jednostavnog/prostog razloga što* i *tim pre što*, koje uvek podrazumevaju da postoji više razloga argumenata, od kojih se upotrebom iz *jednostavnog razloga što* navodi osnovni razlog (predstavlja se kao gotovo opštepoznati razlog), a upotrebom *tim pre što* navodi se i dodatni razlog (uz poznate što se kao podrazumevajući ne ekspliciraju). Takođe, karakteristična je i zavisnosložena rečenica s veznikom *kako*, gotovo uvek u značenju statičkog uzroka – uzrok se uvek predstavlja kao stanje a ne kao akcija (pr. *Kako je nespretnan, odmah ga uhvate*) (Ковачевић, 2012: 143).

U radu primenjujemo podelu na četiri subpolja uzroka koje opisuje Kovačević (Ковачевић, 2012): uzrok efektor, uzrok motiv, uzrok kriterij i uzrok razlog.

Između dva sistema ne uspostavlja se potpuna podudarnost budući da je klasifikacija japanskih uzročnih rečenica zasnovana na funkciji uzročne klauze i njenom odnosu sa posledičnom, dok su u srpskom jeziku tipovi izvedeni iz semantičkog polja uzročnosti. Ipak, moguće je uspostaviti delimične korelacije između odgovarajućih elemenata oba sistema, poput semantičkih uloga uzroka i posledica, njihovih voljnih ili logičko-argumentativnih svojstava. Na osnovu iznetog, zaključujemo da je moguće uspostaviti korelacije između rečenica uzroka događaja i subpolja uzroka razloga, između rečenica razloga događaja i subpolja uzroka motiva, između rečenica kriterijuma suda i subpolja uzroka kriterija, dok se ne uočava mogućnost uspostavljanja korelacije između rečenica razloga kao argumenta govornog čina ni sa jednim subpoljem, što će biti ispitano kroz analizu.

5. Analiza

Analizirano je ukupno 212 rečenica, ekscerpiranih iz romana *Kokoro* (Duša) N. Sosekija (1914), *Aru otoko* (Neki čovek) K. Hirana (2018) i priče *Inu to fue* (Pas i frula) R. Akutagave (1919). U okviru korpusa identifikovano je 74 rečenice uzroka događaja, 40 rečenica razloga događaja, 65 rečenica kriterijuma suda i 33 rečenice razloga kao argumenta govornog čina. Za svaki tip rečenica izdvojen je reprezentativan skup primera radi ilustracije njihovih karakterističnih obeležja.

Analiza je usmerena na ispitivanje mogućnosti uspostavljanja korelacija između tipova uzročnih rečenica u japanskom jeziku i tipova uzroka koje izražavaju uzročne rečenice u srpskom prema Kovačevićevoj (Ковачевић, 2012) podeli, i u kojoj meri postoje sličnosti između dva jezička sistema kada je reč o modelima kodiranja uzročnosti.

5.1. Rečenice uzroka događaja

Analizom 74 primera utvrđeno je da se u zavisnoj uzročnoj klauzi na mestu predikata javljaju: glagoli nevoljne radnje (ukupno 22), npr. *wasureru* – zaboraviti, *naru* – postati (primer 1); glagoli stanja (ukupno 20), npr. *iru/aru* – nalaziti se, biti, postojati, *nai* – ne postojati, *dekiru* – moći (primer 3); imenski predikat imenica + kopula *da* (ukupno 19) u funkciji identifikacije ili kvalifikacije (primer 2); pridevi (ukupno 9), (primer 4) i voljni glagoli (ukupno 4), (primeri 5, 8). Kada su u pitanju voljni glagoli, oni su po pravilu u obliku *te kuru* u perfektivu (3) ili *te iru* (1), kojim

se iskazuje rezultat izvršene radnje a ne dinamična radnja. Oblik *te iru* u značenju stanja zabeležen je i kod glagola stanja (ukupno 7), kao i kod nevoljnih glagola (ukupno 5).

Na mestu predikata glavne rečenice kojim se iskazuje posledica nalaze se: nevoljni glagoli (ukupno 38), (primer 6); glagoli stanja (ukupno 14), među kojima često odrični oblik glagola postojanja *nai* kao i oblik potencijala (primeri 1, 7); pridevi (ukupno 11), (primeri 2, 3, 5); imenica + kopula *da* (ukupno 10) u funkciji identifikacije ili kvalifikacije; voljni glagoli (ukupno 1) (primer 4).

1. *Mō konna obasan ni natte iru KARA*, nan ni mo ii koto nanka *nai*. (Hirano)
POŠTO sam već postala ovakva tetka, nemam ništa više dobro da ponudim.
2. *Boku wa motomoto, zainichi da KARA*, sanseiken ga aru koto no imi ni jikakuteki desu kedo. (Hirano)
Baš ZATO ŠTO sam Korejac u Japanu, svestan sam značaja prava glasa.
3. *Kaikyū ga chigau KARA*, naka wa yokatta desu kedo ne. (Hirano)
POŠTO / KAKO / BUDUĆI DA su nam se kategorije razlikovale, dobro smo se slagali.
4. *Chotto fukuzatsu da KARA*, aimai ni hanashiteta kedo. (Hirano)
POŠTO / KAKO / BUDUĆI DA je bilo malo komplikovano, pričao je nekako neodređeno.
5. *Ikiteru uchi ni sotsugyō wa dekimai to omotta no ga, tassha na uchi ni menjō o motte kita KARA*, sore ga ureshii nda. (Sōseki)
Mislio je da neće dočekati tvoju diplomu dok je živ, ali POŠTO si je doneo dok je još bio dobrog zdravlja, srećan je zbog toga...
6. *[Inu ga] hoedashimashita KARA*, futo ki ga tsuite. (Akutagawa)
POŠTO je [pas] iznenada počeo da laje, on se prenu ... / Na iznenadni lavež psa on se prenu
7. *Watashi wa ima zengo no yukigakari o wasurete shimatta KARA*, sensei ga nan no tame ni konna jihaku o watashi ni shite kikaseta no ka, hakkiri iu koto ga dekinai. (Sōseki)
POŠTO / BUDUĆI DA / KAKO sam sada zaboravio kako je sve teklo, ne mogu tačno da kažem zašto mi je učitelj uopšte ovo ispovedio.
8. *Kekkyoku, hontō ni Daisuke ga renraku shitekita KARA*, fukuzatsu na shinkyō desu kedo. (Hirano)
Pometen mi je um JER mi se na kraju Daisuke stvarno javio.
9. *Sore wa onna da KARA* watakushi ni wa wakarimasen... (Sōseki)
To ne mogu da razumem JER sam žena / BUDUĆI žena, ja to ne mogu da razumem.

Rečenice uzroka događaja koreliraju dominantno sa subpoljem uzroka razloga (ukupno 71) i delimično sa subpoljem uzroka efektoru (ukupno 3), prema Kovačevićevoj podeli. Uočeni su primeri koji odgovaraju sledećim mikropoljima u okviru subpolja razloga: razlog kao neaktivni uzrok svesnih akcija kao posledica (ukupno 18), (primer 4); razlog okolnosnog ili nedostatnog uslova (ukupno 15),

(primer 7); razlog argumenta u okviru kojeg i argumenta vrednovanja (ukupno 14), (primeri 1, 9); uzrok događaja kao prirodne posledice (ukupno 12), (primer 3); razloga za emocionalna ili psihološka stanja (11), (primeri 5, 8). U subpolju efektora ostvaruje se kao vanjski (ukupno 3), (primer 6). Kao prevodni ekvivalenti veznika *kara* javljaju se najčešće veznici *pošto*, *budući da*, *kako*, *zato što* i *jer*, kao i glagolski prilog sadašnji u slučaju imenskih predikata. Varijanta se javlja i u prevodu rečenice sa značenjem uzroka vanjskog efektor, gde se uzročna klauza prevodi imenskom sintagmom akuzativa s predlogom *na* (ukupno 1).

5.2. Rečenice razloga događaja

Analizom 40 rečenica razloga događaja utvrđeno je da se u zavisnoj uzročnoj klauzi na mestu predikata javljaju: imenski predikat imenica + kopula *da* (ukupno 13) u funkciji kvalifikacije (primer 5); glagoli nevoljne radnje (ukupno 9), (primer 3); pridevi (ukupno 8), (primer 2); glagoli stanja (ukupno 7), među kojima i pasivni oblik u značenju stanja (primeri 4, 6); glagoli voljne radnje (ukupno 2), (primer 8); deziderativ kao želja prvog lica (ukupno 1), (primer 7). Kad su u pitanju voljni glagoli, oni iskazuju rezultat izvršene radnje ili iskazuju radnju koja se vrši uobičajeno, po inerciji odnosno navici. Svi predikati predstavljaju objašnjenje okolnosti, motiva ili razloga za svesno i voljno vršenje radnje glavne rečenice.

Predikat glavne rečenice iskazuje se po pravilu glagolima sa značenjem svesne voljne radnje. Među njima, uočeni su: izrazi sa značenjem odluke (imenica + *ni suru*), (primer 2); gramatički izrazi sa značenjem svesnog truda i napora, odnosno svesne namerne radnje usmerene ka ostvarenju cilja, kao što su glagol + *yō ni suru*, ili voluntativ + leksički glagol sa značenjem „truditi se”, poput *tsutomeru* ili *kokoromiru*; modalni oblici poput deziderativa prvog lica (*-tai*), i oblika *-mashou* sa značenjem poziva na radnju upućenog drugome. Kad glagolski predikati izražavaju buduću radnju, to može da bude u značenju modalnog futura čvrste odluke (primeri 1, 8), što može biti pojačano i upotrebom modalnog priloga (npr. *zettai ni* – apsolutno) (primer 1).

1. *Shuhi gimu ga arimasu KARA, koko de ukagatta koto wa z e t t a i n i kōgai shimasen.* (Hirano)
BUDUĆI DA/KAKO/POŠTO/S OBZIROM NA TO DA/ZBOG TOGA ŠTO imam obavezu da čuvam poverljivost, a p s o l u t n o nigde neću otkriti šta sam ovde čuo.
2. *Kono tegami o kaku ni wa mada jiki ga sukoshi hayasugita KARA, yame ni shita no desu.* (Hirano)
S OBZIROM NA TO DA je još bilo malo prerano za pisanje pisma, odlučio sam da odustanem.
3. *Sore demo ki ga sumanakatta KARA, isai tegami to shite, komakai jijō o sono hi no uchi ni shitatamete yūbin de dashita.* (Sōseki)
BUDUĆI DA ni pored toga nisam imao spokoja, te iste večeri napisao sam detaljno pismo i poslao ga poštom.

4. *Demo, omise dato watashi ga nomenai KARA, dokka nomi ni ikimashō yo, kondo.* (Hirano)
POŠTO ne mogu da pijem u [svom] kafiću, hajde da sledeći put odemo negde [drugde] na piće.
5. *Kore wa gōhōda KARA, shussho shitara isshe ni kono mōke banashi ni noranai ka to Kido o sasotta.* (Hirano)
 Ponudio je Kidu da uđe sa njim u ovu šemu kada ga budu pustili iz zatvora, *JER sve je to legalno.*
6. *Shikashi, watashi ni wa utagau riyū ga nai KARA, saisho wa sono tōri ni uketotte ita.* (Hirano)
NEMAJUĆI međutim razloga za sumnju, isprva sam prihvatao da je onako kako govori.
7. *Kekkon seikatsu wa tsuzuketai KARA, jōkyō o yoku suru hanashiai o shitai.* (Hirano)
POŠTO želim da nastavim bračni život, želim da razgovaramo kako bismo poboljšali situaciju.
8. *Watashi wa mibōjin no koto o tsune ni okusan to itte imashita kara, kore kara mibōjin to yobazu ni okusan to iimasu.* (Sōseki)
POŠTO sam je do sada uvek nazivao „gospođa” kada sam govorio o njoj, od sada ću je i oslovljavati tako a ne sa „udovice”.

Rečenice razloga događaja koreliraju sa subpoljem uzroka motiva, mikropolje stimulatora, u Kovačevićевой (Ковачевић, 2012) podeli. Motiv kao pokretač volje, svesne odluke ili akcije kao posledice javlja se kao unutrašnje psihološko stanje (ukupno 21) i kao vanjski stimulator u značenju razloga okolnosnog tipa i kao neaktivni uzrok svesnih akcija (ukupno 19). Kao prevodni ekvivalenti veznika *kara* mogu se javiti svi uzročni veznici u srpskom (*pošto, budući da, kako, pošto, s obzirom na to da, zbog toga što, jer*) u svim primerima¹¹. U prevodu zavisne rečenice javlja se i glagolski prilog sadašnji kada je u predikatu razlog okolnosti iskazan odričnim oblikom glagola postojanja, prisustva ili posedovanja *nai* (nemati) (primer 6).

5.3. Rečenice kriterijuma suda

Analizom 65 rečenica kriterijuma suda utvrđeno je da se u zavisnoj uzročnoj klauzi na mestu predikata javljaju: imenski predikat imenica + kopula *da* (ukupno 32) u značenju konstatacije (primeri 1, 3); glagoli voljne radnje (ukupno 11), (primer 5); glagoli stanja (ukupno 10), (primer 2); glagoli nevoljne radnje (ukupno 9), (primer 4); pridevi (ukupno 2), (primer 7); modalni izraz *hazu* sa značenjem visoke uverenosti u istinitost pretpostavke (ukupno 1) (primer 6). Značenje zavisne klauze najčešće je konstatacija, koja postaje osnov ili kriterijum tvrdnje, zaključka, (pr)ocene o nekoj sadašnjoj, prošloj ili budućoj radnji, ili kriterijum predviđanja buduće radnje. Sadržaj zavisne klauze iznosi se kao činjenica. To prvenstveno važi za zavisne klauze

¹¹ Pokazano je samo u prvom primeru, ali važi i za ostale.

sa imenskim predikatima kao i sa predikatima kojim se iskazuju stanja. U većini predikata sa glagolima voljne i nevoljne radnje i stanja ispred veznika *kara* javlja se oblik „glagol + *n da*” u značenju „naglašene konstatacije u kojoj se iznesena tvrdnja uzima kao činjenica i kao takva postaje razlog ili osnov za sud ili zaključak koji se iznosi u glavnoj rečenici” (砂川, 1998: 467) (primeri 2, 4).

Za predikat glavne rečenice karakteristična je upotreba različitih modalnih izraza, od kojih najčešće izrazi verovatnoće *deshou/darou* (ukupno 18) (primer 5), zatim različiti izrazi pretpostavke (*sōda, mitai, yōda*), neminovnosti ili jake uverenosti (*hazu* – mora da, ima da, primer 2; *beki* – treba da; *ni chigai nai* – nema sumnje da, primer 6), nesigurne mogućnosti (*kamo shirenai* – možda), odrične deontičke modalnosti (*hitsuyou wa nai* – nema potrebe da, primer 4), izrazi procene ili suda o situaciji (*shikata ga nai / shiyō ga nai* – neizbežno je, nema pomoći, primer 1). U rečenicama bez izraza modalnosti moguća je pojava leksema subjektivne (pr) ocene u značenju modalnog priloga (npr. *yappari* – svakako, primer 3), kao i završnih reči sa modalnim značenjima (npr. *yo* – epistemološka ili ekspresivna modalnost sa tonom ubeđivanja ili uveravanja sagovornika, primer 3; *ne* – interpersonalna modalnost sa značenjem traženja saglasnosti ili potvrde zajedničkog stava ili identičnosti mišljenja,¹² primer 2). Zabeleženo je i 11 primera sa izrazom „glagol + *n da*” u značenju naglašene konstatacije. Uočeno je samo 9 primera sa kognitivnim glagolima (*omou* – misliti, 6; *wakaru* – razumeti, 2; *shinjiru* – verovati, 1).

1. *Dōshitemo watashi wa seken ni mukatte hatarakikakeru shikaku no nai otoko da KARA shikata ga arimasen.* (Sōseki)
BUDUĆI DA sam ja čovek koji nema pravo da utiče na društvo, tu jednostavno nema pomoći.
2. *Ā shite nagaku nete iru n da KARA i mo warukunaru hazu da ne.* (Hirano)
KAD tako dugo spava, ima da mu se pogorša i varenje, je l da?
3. *Y a p p a r i, bokushingu wa aite no aru supōtsu da KARA, konna fū ni men to mukatta toki no taido nan desu yo.* (Hirano)
S OBZIROM DA je boks sport sa protivnikom, takav stav se svakako traži kad se staje pred njega!
4. *Tashizan nante, dōse sonouchi dekiru yō ni naru n da KARA, ima soko made shite yaru hitsuyō wa nai.* (Hirano)
POŠTO će na kraju ionako naučiti da sabira, nema potrebe da mu sada toliko pomažem.
5. *Kare wa jibun no koto ni issai o shūchū shite iru KARA, watashi no hyōjō nado ni chūi suru hima ga nakatta no deshō.* (Sōseki)
KAKO je bio potpuno usredsređen na sebe, verovatno nije imao vremena da obrati pažnju na moj izraz lica.

12 O završnim modalnim rečcama v. 庵, 2011: 164–169.

6. *Watashi no tegami wa mada mukō e tsuite inai hazu da KARA*, kono denpō wa sono mae ni dashita mono ni chigainai desu ne. (Sōseki)
КАКО им моје писмо сигурно још није stiglo, nema sumnje da je ovaj telegram poslat pre njega.
7. *Daisuke wa majime da KARA*, sō iu koto ga wakaranai n desu. (Hirano)
 Daisuke ne može da shvati takve stvari *ПОШТО / KAD / JER / ZBOG TOGA ŠTO* je ozbiljan.

Rečenice kriterijuma suda u potpunosti koreliraju sa subpoljem uzroka kriterija u Kovačevićevoj (Ковачевић, 2012) podeli, u značenju kriterija pri donošenju zaključaka i argumenata, i racionalnog osnova kognitivne akcije kao posledice. Modalna značenja verovatnoće, mogućnosti, subjektivne ocene ili uverenja predikata glavne rečenice prenose se odgovarajućim izrazima u srpskom. Veznik *kara* može se prevesti osnovnim uzročnim veznicima *pošto* i *jer*, ali i svim drugim uzročnim veznicima, među kojima su i oni specifični za iskazivanje uzroka kriterijuma (*na osnovu toga što, po tome što, kako, budući da, zato što, usled toga što, zbog toga što, s obzirom da*), kao i tipično vremenskim veznikom *kad* onda kada rečenica nosi značenje subjektivnog kriterijuma asocijativno-frekvencijskog tipa prema Kovačeviću (Ковачевић, 2012: 120) (primeri 2, 7).

5.4. Rečenice razloga kao argumenta govornog čina

Analizom 33 rečenice razloga kao argumenta govornog čina utvrđeno je da se u zavisnoj uzročnoj klauzi na mestu predikata javljaju: imenski predikat imenica + kopula *da* (ukupno 11) u funkciji konstatacije (primeri 7, 8, 9, 10, 12); glagoli stanja (ukupno 10), (primeri 13); glagoli voljne radnje (ukupno 7), (primeri 1, 3, 4, 5); pridevi (ukupno 4), (primeri 2, 6); glagoli nevoljne radnje (ukupno 1). Svi imenski predikati, predikati sa pridevima, glagolima stanja i nevoljnih radnji jesu konstatacije kojim govornik iskazuje tvrdnju ističući je kao gotovo opštepoznati razlog, ili kazuje o aktuelnom stanju kao argumentu podstreka. Kada su u pitanju voljni glagoli, oni imaju odliku perfektivnosti, bilo da je radnja izvršena u prošlosti ili se tretira kao obavljena u budućnosti, a vršilac radnje je govornik. Među njima zabeleženi su oblici perfekta (ukupno 2), deziderativa (ukupno 1) i futura (ukupno 4). Futur ovde nosi modalno značenje, u smislu volje govornika i spremnosti da izvrši radnju čime će obezbediti uslov za realizaciju radnje glavne rečenice (primeri 1, 3). Karakteristični su i modalni izrazi poput *goshō da kara* (emotivno naglašena molba, primer 7), modalni prilog *sekkaku da kara* („kad smo već uložili trud”, primer 11), zatim izrazi dopuštenja *-temo/demo ii kara* (primer 6), ili izrazi za pružanje usluge ili pomoći drugom (*V-te + yaru* i drugi glagoli davanja, primer 1).

U analiziranim primerima, predikati glavnih rečenica pretežno iskazuju govorne činove tipa direktiva. Uočeni su izrazi: saveta, predloga ili preporuke (ukupno 10) (primeri 1, 9, 12, 13); imperativa (ukupno 8) (primer 7); deziderativa (ukupno 5); normativa (ukupno 4), (primer 8); molbe (ukupno 3) (primer 2); poziva na radnju (ukupno 2); traženje saglasnosti sagovornika (ukupno 1). Kada se radi o deziderativu, iskazana želja uključuje i angažovanje drugog lica.

1. *Tabemono wa makuramoto e hakonde yaru KARA*, motto nete itara yokarō. (Sōseki)
Slobodno još spavaj / Samo ti spavaj, ja ću ti ostaviti hranu kod uzglavlja.
2. *Mite no tōri hima desu KARA*, mata i t s u d e m o, mise ni kite kudasai. (Hirano)
POŠTO sam, kao što vidiš, slobodan, dođi opet, bilo kad.
3. *Anata ga shindara, nandemo anata no omoidōri ni shite ageru KARA*, sore de ii ja arimasen ka. (Sōseki)
Ako umreš, evo, sve ću uraditi onako kako ti želiš, pa zar to nije dovoljno?
4. *Ohimesama, ohimesama, watashi ga o-mukae ni mairimashita KARA*, mō go-shinpai ni wa oyobimasen. (Akutagawa)
Princezo, princezo, došao sam po vas, TAKO DA više ne morate da brinete. Princezo, princezo, ne morate više da brinete, evo – došao sam po vas!
5. *Sono shōko ni wa*, ano otoko no fusa-fusa shita nagai kami ni, *watashitachi no kushi o sashite okimashita KARA*, dōka sore o goran kudasaimashi. (Akutagawa)
Evo, mi smo kao dokaz zaboje naše češljeve u gustu, dugu kosu tog čoveka, PA Vas molimo da i sami pogledate.
6. *Kimi mo, kaunseringu demo*, ore ni demo ii *KARA*, nanika aru nara hanashite. (Hirano)
A i ti, ukoliko ti bude potrebno, slobodno pričaj, bilo sa mnom, bilo sa terapeutom.
7. *Goshō da KARA* mō ii kagen ni shite, ore ga shindara wa yamete chōdai. (Sōseki)
KAD te molim, prestani više s tim, i nemoj više govoriti „kad ja umrem”.
8. *Byōki ga byōki da KARA* yohodo ki o tsukenai to ikemasen. (Sōseki)
POŠTO je bolest takva kakva jeste, mora se dobro paziti.
9. *Karada ga karada da KARA* muyami ni kisha nando notte yurenai hō ga ii. (Sōseki)
KAD je tvoje telo u takvom stanju, bolje je da ne ulaziš u voz i ne treseš se bez potrebe.
10. *Toshi ga toshi da KARA*, dekiru nara tsugō shite kaette kite kure. (Hirano)
Ako je moguće, prilagodi svoj raspored i vrati se, JER godine su godine.
11. *Sekkaku da KARA*, kondo shirabete yarou. (Hirano)
Hoću to sledeći put da istražim KAD mi se VEĆ pružila prilika.
12. *Sore de, omae wa omae no jinsei na n da KARA*, dōshitemo ki ni naru nara, izoku no tokoro ni aisatsu ni ittara dōka. (Hirano)
POŠTO to nema veze sa tvojim životom, ako ti je zaista stalo, savetujem ti da odeš da posetiš ožalošćenu porodicu i izjaviš im saučešće.
13. *Shiriai no naka ni wa*, zuibun hone o otte, *kyōshi no shoku ni aritsukitagatte iru mono ga aru KARA*, sono hō e mawashite yattara yokarō. (Sōseki)
Znaš, imam poznanike koji se silno trude da postanu učitelji. Možda bi bilo najbolje da to prepustiš njima.

Rečenice odlikuje ekspresivnost, a značenje koje izražava zavisna klauza blisko je razlogu argumenta vrednovanja u okviru subpolja uzroka razloga u srpskom. Ova sličnost je, međutim, samo delimična, ograničena na značenje zavisne rečenice, dok komponenta direktiva iskazanog u glavnoj rečenici nije odlika uzročne rečenice u srpskom. U prevodu je moguća realizacija složenom uzročnom rečenicom s najopštijim, najmanje markiranim veznicima *jer* i *pošto*. Kako je akcenat na govornom činu, sugestivnosti i ekspresivnosti iskaza više nego na uzročnoj vezi, biraju se i druga sredstva. Tako je uočena mogućnost prevoda parataksičkim veznikom *pa* (primeri 3, 5) ili jukstaponiranom rečenicom (primeri 1, 4, 13), pri čemu se zavisna klauza uvodi i rečcom za privlačenje pažnje *evo* (prema Klajn, 2005: 170), kojom se sugerise ubedljivost argumenta. Podsticaj se može dodatno iskazati rečcom *-demo* u značenju neograničenog izbora ili koncesivnosti, u spoju sa imenicama ili upitnim zamenicama, kao što je *itsu-demo* (kad god, bilo kad), što se i na srpski prevodi rečcama istog značenja *bilo* ili *god* u spoju sa odgovarajućim rečima. Rečca *-demo* javlja se i u izrazu dozvole *-demo ii*, koji se u prevodu može realizovati i konverzacionim partikulama podsticajnog značenja *slobodno* ili *samo* (prema Mrazović, 2009: 501) uz imperativ (primeri 1, 6). U funkciji motivacije sagovornika su i prilozi poput *omoidōri ni* (kako ti želiš, primer 3) ili *sono shōko ni wa* (kao dokaz za to, primer 5). Takođe, moguća je i prevodna varijanta argumentativno ekspresivnim tipom uzročne rečenice s veznikom *kad* (primeri 7, 9, 11) koja, kako navodi Kovačević (Ковачевић, 2012: 197–198) uvek podrazumeva uslovno-uzročno značenje¹³, uz modalni prilog *već* (primer 11), koji „nameće značenje neočekivanih, upravo stečenih (neretko i nenadano) uslova za realizaciju radnje osnovne klauze” (Ковачевић, 2012: 198). Alternativno, sadržaj glavne klauze može se uvesti i parataksičkim veznikom *pa* (primer 5) ili posledičnim *tako da* (primer 4).

6. Zaključak

Japanske zavisnosložene uzročne rečenice s veznikom *kara* prema značenju delimo na rečenice uzroka događaja, rečenice razloga događaja, rečenice kriterijuma suda i rečenice razloga kao argumenta govornog čina. Utvrdili smo njihove specifičnosti u pogledu tipa predikata zavisne i glavne rečenice, kao i njihova semantička obeležja, a zatim smo ih uporedili sa uzročnim rečenicama u srpskom. U sagledavanju uzročnih rečenica u srpskom koristili smo Kovačevićevu podelu tipova uzroka u okviru modela uzročnog semantičkog polja, na subpolja, od kojih su za našu analizu bila značajna subpolja efektor, motiva, kriterija i razloga. Utvrdili smo sličnosti i razlike između dva jezička sistema kada je reč o modelima kodiranja uzročnosti, i ustanovili smo korelacije između značenja i funkcija uzročnih rečenica u dva jezika.

Analizirali smo 212 rečenica uzročnih rečenica u japanskom jeziku, od čega 74 rečenice uzroka događaja, 40 rečenica razloga događaja, 65 rečenica kriterijuma suda i 33 rečenice razloga kao argumenta govornog čina.

¹³ Subpolje uslovno-uzročne interferencije, prema Kovačeviću (Ковачевић, 2012: 196–200).

Rečenice uzroka događaja na mestu predikata zavisne klauze u najvećem broju imaju glagole nevoljne radnje (22), glagole stanja (20) i imenski predikat s kopulom *da* (19) u funkciji identifikacije ili kvalifikacije. Na mestu predikata glavne rečenice, kojim se iskazuje posledica, nalaze se najvećim delom nevoljni glagoli (38) i glagoli stanja (14). Koreliraju dominantno sa subpoljem uzroka razloga (71) i delimično sa subpoljem uzroka efektora (3) u srpskom. U okviru subpolja razloga koreliraju sa mikropoljima: razlog kao neaktivni uzrok svesnih akcija kao posledica (18); razlog okolnosnog ili nedostatnog uslova (15); razlog argumenta u okviru kojeg i argument vrednovanja (14); uzrok događaja kao prirodne posledice (12); razlog za emocionalna ili psihološka stanja (11). U subpolju efektora ostvaruje se kao mikropolje vanjskog efektora (3).

Rečenice razloga događaja na mestu predikata zavisne klauze u najvećem broju imaju imenski predikat s kopulom *da* (13) u funkciji kvalifikacije, glagole nevoljne radnje (9) i prideve (9). Zavisnom klauzom daje se objašnjenje okolnosti, motiva ili razloga za radnju glavne rečenice. Predikat glavne rečenice iskazuje se po pravilu glagolima sa značenjem svesne voljne radnje. Rečenice razloga događaja koreliraju sa subpoljem uzroka motiva, mikropolje stimulatora. Motiv kao pokretač volje, svesne odluke ili akcije kao posledice javlja se kao unutrašnje psihološko stanje (21), i kao vanjski stimulator u značenju razloga okolnosnog tipa odnosno kao neaktivni uzrok svesnih akcija (19).

Rečenice kriterijuma suda na mestu predikata zavisne klauze u najvećem broju imaju imenski predikat s kopulom *da* (32). Značenje zavisne klauze, čiji sadržaj se iznosi kao činjenica, po pravilu je konstatacija, koja postaje osnov ili kriterijum tvrdnje, zaključka, (pr)ocene o nekoj sadašnjoj, prošloj ili budućoj radnji, te kriterijum predviđanja buduće radnje. Za predikat glavne rečenice karakteristična je upotreba različitih modalnih izraza verovatnoće, pretpostavke, subjektivne (pr)ocene, mogućnosti, neminovnosti, jake uverenosti i dr, dok je znatno manji broj primera sa kognitivnim glagolima (9). Rečenice kriterijuma suda u potpunosti koreliraju sa subpoljem uzroka kriterija u srpskom, u značenju kriterija pri donošenju zaključaka i argumenata, i racionalnog osnova kognitivne akcije kao posledice.

Rečenice razloga kao argumenta govornog čina na mestu predikata zavisne klauze u najvećem broju imaju imenski predikat s kopulom *da* (11) u funkciji kvalifikacije i glagole stanja (10), kojim govornik iskazuje tvrdnju ističući je kao gotovo opštepoznati razlog, ili kazuje o aktuelnom stanju kao argumentu podstreka. Voljni glagoli (7) imaju odliku perfektivnosti, a u obliku futura (4) nose modalno značenje, u smislu volje i spremnosti govornika da izvrši radnju i time obezbedi uslov za realizaciju radnje glavne rečenice. Predikati glavne rečenice po pravilu iskazuju govorne činoe tipa direktiva. Za ovaj tip rečenice u srpskom ne postoji tip uzroka koji bi se mogao smatrati njenim potpunim korelativom.

Na osnovu analize zaključujemo da visok stepen korelativnosti uspostavljaju japanske rečenice kriterijuma suda sa subpoljem uzroka kriterija i rečenice uzroka događaja sa subpoljem uzroka razloga. Rečenice razloga događaja koreliraju delimično sa subpoljem uzroka motiva, dok rečenice razloga kao argumenta govornog čina nemaju nikakav korelat u srpskom sistemu uzročnih tipova.

Literatura

- Glumac, D. (2024). Tri tipa vremenske rečenice sa značenjem neposredne posteriornosti u japanskom jeziku. U N. Tomović (ur.), *Савремена филолошка истраживања, зборник радова I* (195–214). Beograd: Filološki fakultet. <https://doi.org/10.18485/sfi.2024.1.ch11>
- Hasegawa, Y. (2015). *Japanese: A Linguistic Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jamasaki, K. (2014). *Gramatika savremenog japanskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Maienborn, C., von Heusinger, K., Portner, P. (2011). Event semantics. In C. Maienborn (Ed.), *Semantics: An international handbook of natural language meaning, Vol. 1* (pp. 802–829). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Milošević, K. (1986). Jezički i vanjezički signali kauzalne zavisnosti između prostih rečenica u složenoj. *Književni jezik*, 15(3–4), 280–296.
- Miyagawa, S., Nakamura, M. (1991). The logic of Kara and Node in Japanese. In C. Georgopoulos, R. Ishihara (Eds.), *Interdisciplinary Approaches to Language* (pp. 435–448). Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-011-3818-5_22
- Mrazović, P. (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Srdanović, I., Špica, D. (2022). *Uvod u znanost o japanskom jeziku: Osnovna obilježja, glasovni sustav i leksički slojevi* (I svezak). Pula: Filozofski fakultet u Puli.
- Ковачевић, М. (2012). *Узрочно семантичко поље*. Београд: Јасен.
- [Kovačević, M. (2012). *Uzročno semantičko polje*. Beograd: Jasen]
- Милошевић, К. (1984–1985). Каузална функција зависне реченице која се уводи везником кад у српскохрватском језику. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 27–28, 461–471.
- [Milošević, K. (1984–1985). Kauzalna funkcija zavisne rečenice koja se uvodi veznikom kad u srpskohrvatskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 27–28, 461–471]
- Пипер, П., Алановић, М., Павловић, С., Антонић, И., Николић, М., Војводић, Д., Поповић, Љ., Танасић, С., Марић, Б. (2018). *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику*. Нови Сад: Матица српска; Београд: Институт за српски језик САНУ.
- [Piper, P., Alanović, M., Pavlović, S., Antonić, I., Nikolić, M., Vojvodić, D., Popović, Lj., Tanasić, S., Marić, B. (2018). *Sintaksa složene rečenice u savremenom srpskom jeziku*. Novi Sad: Matica srpska; Beograd: Institut za srpski jezik SANU]
- Пипер, П., Клајн, И. (2017). *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- [Piper, P., Klajn, I. (2017). *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska]
- Стевановић, М. (1974). *Савремени српскохрватски језик: (граматички системи и књижевнојезичка норма), II Синтакса*. Београд: Научно дело.

[Stevanović, M. (1974). *Savremeni srpskohrvatski jezik: (gramatički sistemi i književnojezička norma), II Sintaksa*. Beograd: Naučno delo]

萩原 孝恵 (2010)「日本語学習者のための『から』の語用論—接続助詞『から』と『ので』の適切な使用のために—」『日本語OPI研究会20周年記念論文集

[Hagiwara, T. (2010). *Nihongo gakushūsha no tame no „kara“ no goyōron: Setsuzoku joshi „kara“ to „node“ no tekisetsu na shiyō no tame ni*. In K. Kaniwa (Ed.), *Nihongo OPI Kenkyūkai 20 Shūnen Kinen Ronbunshū* (pp. 132–147). Bangkok: Chulalongkorn University]

庵 功雄, 高梨 信乃, 中西 久実子, 山田 敏弘 (2002)「中上級を教える人のための日本語文法ハンドブック」東京:スリーエーネットワーク

[Iori, I., Takanashi, N., Nakanishi, K., Yamada, T. (2002). *Chū, jūkyū wo oshieru hito no tame no nihongobumpō handobukku*. Tokio: 3A]

庵 功雄, 高梨 信乃, 中西 久実子 & 山田 敏弘 (2011)「初級を教える人のための日本語文法ハンドブック」東京:スリーエーネットワーク

[Iori, I., Takanashi, N., Nakanishi, K., Yamada, T. (2011). *Shokyū wo oshieru hito no tame no nihongobumpō handobukku*. Tokio: 3A]

益岡隆志 (2013)「日本語構文意味論」東京:くろしお出版

[Masuoka, T. (2013). *Nihongo koubun imiron*. Tokio: Kuroshio]

森田良行 (2013)「基礎日本語辞典」東京:角川書店

[Morita, Y. (1989). *Kiso nihongo jiten*. Tokio: Kadokawa]

森山卓郎 (2005)「ここからはじまる日本語文法」東京:ひつじ書房

[Moriyama, T. (2005). *Kokokara hajimaru nihongo bumpō*. Tokio: Hitsuji]

長野 明 (1952)「『から』と『ので』はどう違うか」『国語と国文学』, 334, 30–41

[Nagano, M. (1952) *Kara to node wa dou chigauka. Kokugo to kokubungaku*, 334, 30–41]

仁田義雄 (2012)「現代日本語文法3」東京:くろしお出版

[Nitta, Y. (2012). *Gendai nihongo bumpō 3*. Tokio: Kuroshio]

仁田義雄 (2017)「現代日本語文法6」東京:くろしお出版

[Nitta, Y. (2017). *Gendai nihongo bumpō 6*. Tokio: Kuroshio]

砂川 有里子, 駒田 聡, 下田 美津子, 鈴木 睦, 筒井 佐代, 蓮沼 昭子, ベケシュ アンドレイ, 森本 順子 (1998)「教師と学習者のための日本語文型辞典」東京:くろしお出版

[Sunagawa, Y., Komada, S., Shimoda, M., Suzuki, M., Tsutsui, S., Hasunuma, A., Bekeshu, A., Morimoto, J. (1998). *Kyōshi to gakushūsha no tame no nihongo bunkei jiten*. Tokio: Kuroshio]

Izvori

Akutagawa, R. (n.d.). *Inu to fue*. https://www.aozora.gr.jp/cards/000879/files/56_15161.html

Hirano, K. (2018). *Aru otoko*. Tokyo: Bungeishunjū. [平野啓一郎,『ある男』, 文藝春秋]
Sōseki, N. (n.d.). *Kokoro*. https://www.aozora.gr.jp/cards/000148/files/773_14560.html

Divna D. Glumac

Summary

JAPANESE CAUSAL CLAUSES WITH THE CONJUNCTION *KARA* IN COMPARISON WITH SERBIAN CAUSAL CLAUSES

This study explores the semantic and syntactic properties of Japanese subordinate causal clauses introduced by *kara*, with the broader aim of examining how causality is encoded in Japanese in comparison with Serbian. Its primary objective is to clarify the relationship between Japanese causal clause types and the corresponding types of causal meanings in Serbian. The author seeks to contribute to contrastive linguistic research by identifying structural and semantic parallels and divergences between the two languages. The article discusses causality as a fundamental cognitive and linguistic concept that can be established at the levels of content, epistemology, and speech acts, emphasizing its central role in semantics and pragmatics. It further highlights the limited scholarly attention given to Japanese causal clauses compared to Serbian, arguing that a systematic contrastive analysis is needed. Additionally, the study addresses the typology of causal meanings in Serbian and investigates how Japanese *kara*-clauses map onto these categories. These arguments collectively demonstrate the complexity of causal encoding across languages and underline the importance of cross-linguistic examination for understanding causal relations. A qualitative linguistic analysis is conducted on 212 instances of Japanese *kara*-clauses drawn from Japanese literary works. The data were analyzed on the basis of semantic criteria, with particular attention to predicate types in both subordinate and main clauses. This approach supports an exploration of how Japanese causal constructions correspond to Serbian causal meaning categories defined in the typology from Kovačević (2012). The study concludes that Japanese *kara*-clauses can be grouped into four major categories: clauses expressing event causes, event reasons, criteria of judgment, and reasons as arguments for speech acts. Results indicate clear correlations between predicate types and semantic functions, as well as between Japanese and Serbian causal subfields. Event-cause clauses generally correspond to Serbian “reasons for causes,” while event-reason clauses align with “motives as causes.” Clauses expressing criteria of judgment match directly with the Serbian subfield of “criteria as causes,” whereas clauses functioning as arguments for speech acts lack a fully equivalent Serbian counterpart. These findings highlight salient structural and semantic patterns in the Japanese encoding of causality. The study offers insight into cross-linguistic models of causal encoding, with its main contribution lying in the elucidation of typological parallels and discrepancies between Japanese and Serbian causal constructions. Although the analysis is limited to literary data, it opens avenues for further research based on larger and more diverse corpora. Overall, the work advances our understanding of causal semantics and makes a meaningful contribution to contrastive linguistic inquiry.

Key words:

Japanese, Serbian, causal clause, conjunction *kara*, semantics of causality, criterion of judgment, speech act, contrastive analysis, syntax